

antimins - gréc. antimension; rus. desiatnik; je obdĺžnikový textilný pás (v praxi asi 70x50 cm) používaný vo východnej kresťanskej liturgii; je na ňom zobrazené *snímanie Krista z kríža*; v rohoch sú zobrazení evanjelisti; antiminsy posväcuje biskup výhradne pri vysviacke nového *oltára*; ich množstvo, o ktorom sa predpokladá, že bude výhľadovo potrebovať pre prevádzku, napr. na výmenu starých antiminsov a pod.; pomazáva ich *krizmom*; preto aj nový vyzerá niekedy špinavý, čo sú stopy od oleja; biskup podpisuje, eventuálne aj pečiatkuje, čím uvádza dátum svätenia a následne uvádza chrám a mesto, kam je antimins určený; v slovanskej praxi je zo zadnej strany vrečko s uloženou časticou svätých ostatkov, pokiaľ možno mučeníka; Gréci pozostatky nevkladajú, pretože u nich nie je dovolené konať liturgiu mimo chrám; majú ostatky automaticky v oltári; bez antiminsu nemožno konať božskú liturgiu (pozri omša); nahrádza vlastne staroveký hrob mučeníka, kde sa slávila eucharistia, preto prítomnosť tých pozostatkov; je zároveň právom biskupa chrámu, že je v ňom možné plne slúžiť; porovnaj *pósthne vellum*, *epitafios*; pozri *mensa*

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Antimins>

Antimins (kostol sv. Michala, Žniboprody, Ukrajina, 1887)

antimonát olova - alternatívny názov pre *žlt' neapolskú* (Smith)

antimonová žlt' - *žlt' neapolská*

Antinoe - jedno z centier *koptského umenia*

Antinoos - v gréckej mytológii jeden z nápadníkov *Penelopé*; jemu ako prvému prestrelil *Odyseus* hrdlo šípom; jeho socha vo Vatikánskych múzeách považovaná zakladateľom *klasickej archeológie* J. J. Wickelmannom za jednu z najpôvabnejších zachovaných antických sôch; ukázalo sa však, že nie je sochou *Homérovho* Antinoa, ale obľúbenca cisára Hadriana, ktorý sa 130 pr.Kr. utopil v Níle; podľa povesti dobrovoľne podstúpil smrť, aby predĺžil život ťažko chorého cisára; ten ho potom dal vyhlásiť za boha

Antiochia - pod týmto menom niekoľko gréckych miest v dnešnom juhovýchodnom *Turecku*; najznámejšia Antiochia nad Orontom založená 300pr.Kr. *Seleukom I.*; jedno z najvýznamnejších kultúrnych a obchodných centier *staroveku*; rozkvet počas rímskej správy ako provincie Sýrie; v kresťanskej dobe sídlo patriarchátu (sídlom a úradom a oblasť spravovaná patriarchom - kresťanským biskupom); pozri *apoštol Pavol* - Spor v Antiochii; *Santo cáliz/Svätý pohár*; *pápežstvo*; *Sýria*; *ranokresťanské umenie*; *Evanjelium podľa Lukáša*, *Evanjelium podľa Matúša*; *Ignác Antiochijský*, *Ignác Bohonosec*

G. Doré: Boj križiakov o Antiochiu (19.st.)

Antiochijský pohár - tiež Antiochský grál; roku 1910 bol v Antiochii v Turecku vedcami z americkej princetonskej univerzity objavený poklad; pri tom vedci našli aj strieborný pohár, ako sa ukázalo z obdobia 500-550; sú na ňom najstaršie známe zobrazenia Krista a apoštolov počas *poslednej večere*; predpokladá sa, že vnútorný strieborný kalich bol „grálom“ a vonkajšia časť pochádza z neskoršieho obdobia; neskoršie sa predpokladalo, že v striebre môže byť zapustená drevená miska; predpokladá sa, že išlo o pamiatkový predmet, ktorého cieľom bolo pripomínať udalosti zo života Ježiša Krista; Antiochijský pohár bol vystavený na svetovej výstave v Chicagu ako *svätý grál*; potom ho kúpil americký miliardár Rockefeller a vystavil ho v newyorskom múzeu špecializujúcom sa na stredovek; dnes ho vlastní Metropolitné múzeum New York City

Antiochský pohár (striebro, 500-550)

Antiochos IV. Epifanés - z gréc. επιφανης/epifanes – „zjavný, zrejmy, vznešený, slávny“; jeden zo sýrskych kráľov gréckej dynastie *Seleukovcov*, ktorí po smrti *Alexandra Veľkého* ovládli ázijskú časť jeho ríše; nastúpil po smrti svojho staršieho brata Seleuka IV. Filopatora, ktorý bol zavraždený svojím kancelárom *Heliodorom*; Antiochos Epifanes začal vládu Seleukovskej ríše starostlivou *helenizáciou*; jeho snahy podporovala časť židovských aristokratov, ktorí prestali praktikovať *Tóru*; keď proti tejto praxi začal narastať odpor židovských vyznávačov *Tóry*, vstúpil Antiochos Epifanes s armádou do Jeruzalemu a celkom zakázal židovské náboženstvo; zakázal vykonávať v Chráme kultové úkony (pozri *veľsvätyňa*, *jeruzalemský chrám*), zakázal *sabbat*, *obriezku* a čítanie a štúdium *Tóry*; poslednou kvapkou bolo, keď 167pr.Kr. umiestnil do Chrámu sochu *Dia Olympského* a na oltári chcel obetovať prasa; spočiatku bol odpor proti nemu skôr pasívny a zbožní Židia hľadali útočisko v horách a na púšti; k aktívnemu odporu došlo r. 165 pr.Kr. v dedine Modi'in, kde starý kňaz *Matatiáš* z rodu *Hasmoneovcov/Machabejcov* odmietol obetovať modle, zabil kráľovského úradníka aj Žida ochotného obetovať a oltár zničil; na stranu Matatiáša sa postavilo jeho päť synov, z ktorých najvýznamnejší bol *Júda Machabejský*; pod jeho vedením r. 164 pr.Kr. bol oslobodený Jeruzalem a znovu posvätený chrám; na túto pamiatku Židia slávia sviatok *chanuka*; Antiochos IV vládol Židom od 175-164 pr.Kr.; je pripomínaný ako hlavný darebák a prenasledovateľ v židovských tradíciách; rabínske zdroje sa odvolávajú na neho ako הרשע harasha – „zlý“; bol identifikovaný ako „jedenásty roh beštie“ v Knihe Daniela (7-12); Antiochos náhle zomrel na chorobu r. 164 pr.Kr.; pozri *Jonatán 2*

https://cs.wikipedia.org/wiki/Antiochos_IV._Epifan%C3%A9s

H. Schedel (tlač): Antiochus Epifanes lustris, Antiochus Epifanes fili, Demetrius Soter (Norimberská kronika, 1493)

G. Doré: Potrestanie Antiocha (drevoryt, 1866)

L. Lippi: Konzul Gaius Popillius kreslí kruh okolo kráľa Antiocha IV (detail, 17.st.)

F. Hayez: Antiochos IV dobyja Jeruzalem. Zničenie jeruzalemského chrámu (1867)

Antiochus Palestínsky - tiež známy ako Antiochus strategos a Antiochus mních, bol mních žijúci v 7.st.; žil najprv ako osamelý ako pustovník, potom sa stal mníchom a opäť slávnej lavry Sv. Sabbas blízko Jeruzalema; bol svedkom perzskej invázie Palestíny v r. 614 a masakry štyridsať štyri svojich spoločníkov beduinmi; v roku 619, päť rokov po dobytí *Svätej zeme* Chosroos II., zničení Ankary Peržanmi, boli nútení mnísi z neďalekého kláštora Attaline opustiť svoj domov a sťahovať sa z miesta na miesto; mnísi prirodzene neboli schopní niesť veľa kníh so sebou, preto opäť Eustathius požiadal svojho priateľa Antiocha zostaviť skrátenú verziu Písma svätého pre ich použitie a tiež krátky zoznam štyridsiatich štyroch mníchov mučeníkov zo Sv. Sabbas; pozri *pustovník*

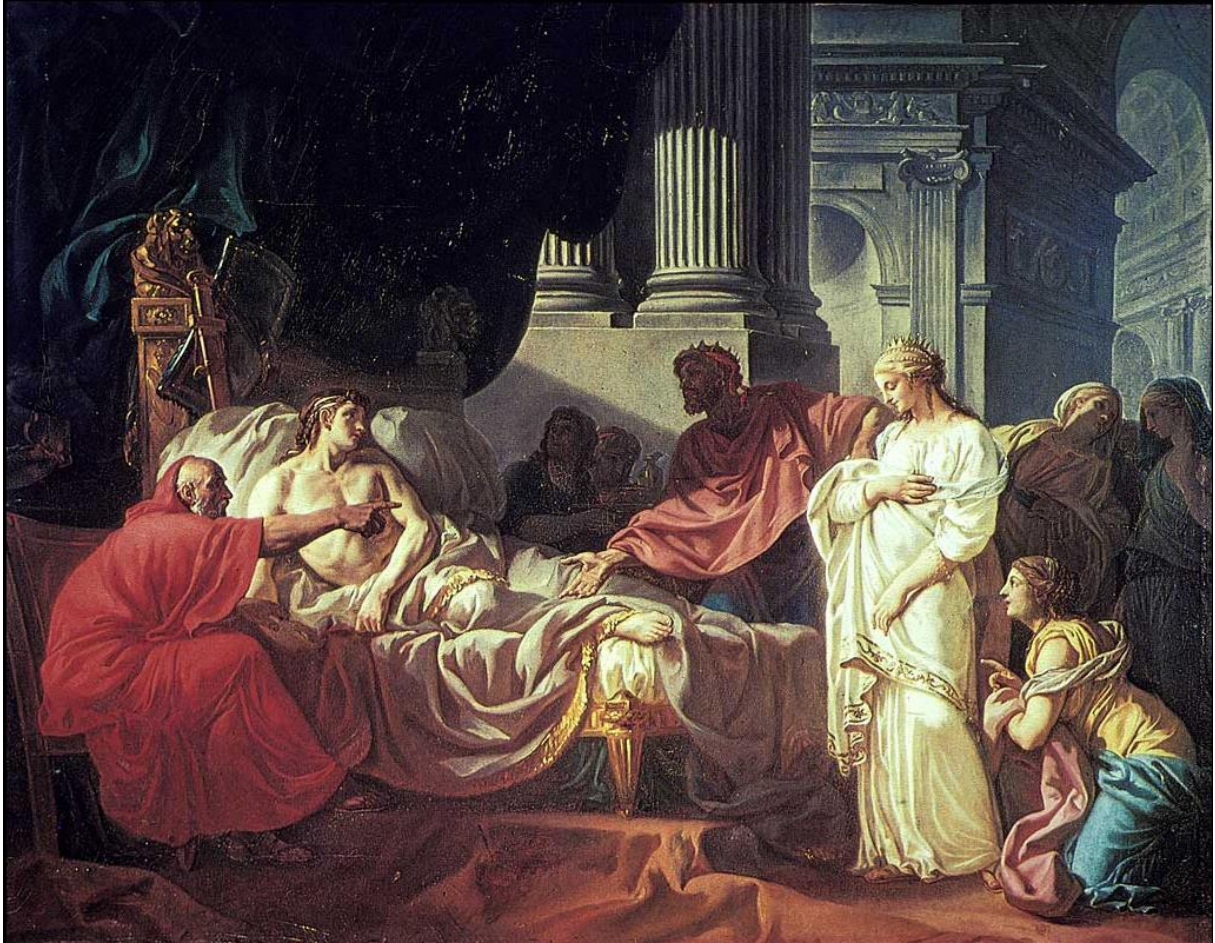
https://en.wikipedia.org/wiki/Antiochus_of_Palestine

J. Sadeler I podľa M. de Vos: Sv. Antiochus Palestínsky (rytina, 16.st.)

Antiochus a Stratonice - jednoaktová opera od Étienne Mehula na libreto François-Benoît Hoffman; Antiochus, syn kráľa Seleuka, by radšej zomrel, ako by pomenoval príčinu svojej choroby otcovi; lekár Erasistratus podozrieva princa, že príčinou je jeho trápenie pre lásku; všimne si, že kedykoľvek vidí otcovu nevestu Stratonice, zvýši sa mu tep; lekár jemne odhaľuje pravdu kráľovi, ktorý stojí pre rozhodnutím, vzdať sa nevesty, aby zachránil život a šťastie

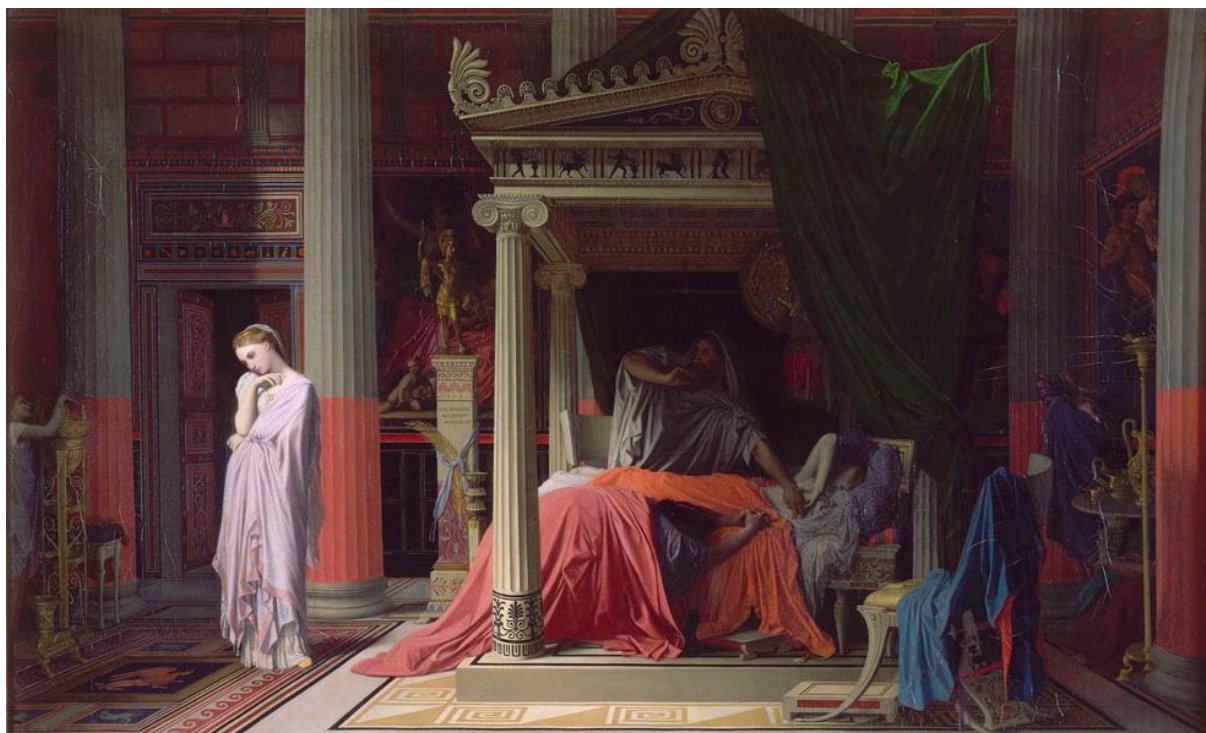
https://www.google.sk/search?q=Stratonice&espv=2&biw=1858&bih=951&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjrzPql2KLKAhWFXhQKHe_aBdkQsAQILw&dpr=1

J.-L. David: Antiochus a Stratonice (1774)

J.-Ch. Levasseur podľa Collin de Vermont: Lekár Erasistratus zistí lásku Antiocha (1769)

J.-A.-D. Ingres: Antiochus a Stratonice (1840)

Antiope - v gréckej mytológii:

- 1.kráľovná *Amazoniek*, s ktorou mal *Théseus* syna *Hippolyta*
- 2.otrokyňa *Dirky*, matka dvojčiek *Amfiona* a *Zethosa*, ktorých otcom bol *Zeus*

Titian: Jupiter a Antiope. Hnedá Venuša (1560)

A. Van Dyck: Jupiter a Antiope (1620)

H. Goltzius: Jupiter a Antiopé (1612)

W. Panneels podľa P. P. Rubensa: Jupiter a Antiope (lept, 1631)

J.-B.-M. Pierre: Jupiter a Antiopé (1745-1749)

N. N. Coypel: Jupiter a Antiope (18.st.)

Antipas z Pergamonu - (✠92); svätec, pergamský biskup a mučeník; mnoho kresťanských tradícií verí, že sv. Antipas je Antipasom uvedeným v *Zjavení Jána* (2,13), kde sa hovorí: „Anjelovi pergamskej cirkvi napíš: Toto hovorí ten, čo má dvojsečný meč: Viem, kde bývaš; tam, kde je trón satana. No

pridržaš sa môjho mena a nezaprel si vieru vo mňa ani v dňoch Antipasa, môjho svedka, ktorého zabili u vás, kde býva satan.“ podľa kresťanskej tradície, *apoštol Ján* vysvätil Antipasa za biskupa Pergamonu za vlády rímskeho cisára *Domitiana*; tradične sa uvádza, že zomrel mučeníckou smrťou upálením v oltári v tvare býka, uctievaného miestnym obyvateľstvom; pozri *tzv. sicílsky býk, upálenie; kresťanskí svätci*

https://en.wikipedia.org/wiki/Antipas_of_Pergamum

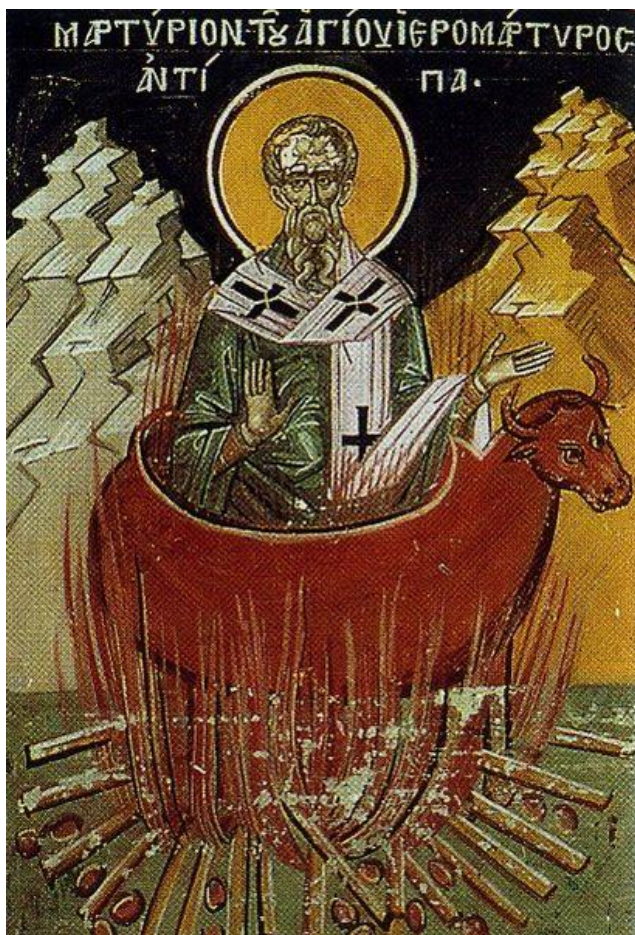
Sv. Antipas z Pergamonu za živa upečený v medenom volovi (freska v Rousanou)

Jan Luyken: Sv. Antipas (rytina, 1685)

Antipas z Pergamonu - pergamský biskup a mučeník; pozri *Listy kresťanským zborom, Pergamon, kresťanskí svätci, uvarenie*

http://en.wikipedia.org/wiki/Antipas_of_Pergamum

Sv. Antipas (freska kláštora v Rousanu, Grécko)

antisemitizmus - pozri *getto*, *židovský regál*, *maranovia*, *anusim*, *diaspóra*, *pogrom*, *krištáľová noc*; *židovská hviezda*, *židovský klobúk*, *židovský kruh*, *židovské oblečenie*; *ilumináti*, *slobodomurári*; *Židia*, *Simon Trenta*

https://en.wikipedia.org/wiki/Adversus_Judaeos

<http://de.wikipedia.org/wiki/Wallfahrt>

http://en.wikipedia.org/wiki/Hartmann_Schedel

http://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_badge#Timeline

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Cat%C3%A9gorie:Antis%C3%A9mitisme>

Áron, syn diabla (karikatúra, Esex, Anglicko, 1277)

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel (tlač): Smrť Simona z Trenta (Norimberská kronika, 1493)

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel (tlač): Upaľovanie Židov (Norimberská kronika, 1493)

antisemitizmus a Nový zákon -

https://en.wikipedia.org/wiki/Antisemitism_and_the_New_Testament

antisemitizmus kresťanský staroveký - *staroveký kresťanský antisemitizmus*

antistroj - kinetický objekt, s ironickým podtextom, odoberajúci strojom ich základnú vlastnosť: úžitkovú účelnosť (Tinguely); antistroje náprotivkom automatov aj prímerom (samé seba ničia); pozri *kinetické umenie, nový realizmus*

Antit - synonymum semitskej bohyně Anat, bohyně plodnosti a vojen; pozri *semitské a kanaánske božstvá*

antitetická skupina - skupina figúr v postavení *antitéze*, napr. *Levia brána v Mykénach*; pozri *súsošie*

antitéza - z gréc. anti – „proti“, thesis – „kladenie“, protiklad

1. v úzkom význame kontrastné, symetrické zobrazenie figúr, zvierat, rastlín, ornamentu ap., ktoré sú podľa osi k sebe zrkadlovo privrátené alebo odvrátené; antitéza častá v orientálnom umení, stredovekom umení, v *heraldike*, ornamentalistike; pozri *antitetická skupina, citát, symetria, kontrast*

2.vzťah dvoch prvkov vytvárajúcich spolu antitypus (protiklad) vyskytujúci sa popri *paralelizme* (súbežnosti) stredovekého umenia: protikladnosť *Erosa* a *Anterosa*, *Krista* a *Antikrista*, *panien múdrych* a *panien nerozumných*, *Krista* a *kniežata sveta*, *Evy* a *Márie* (pozri *Heinz-Mohr - papagáj*), *Héliov stĺp* ako protiklad pohanského *Hélia* a kresťanského cisára Konštantína Veľkého; v kresťanskom umení protiklad pokorného osla a koňa; pozri *ilustrácia česká; Jenský kódex; Pictor in carmina, Gentský oltár*

antitrinitarizmus - *kacírske* učenia, ktoré zavrhovali dogmu o Sv. Trojici, napr. *sociáni, albigénci*; trojičnú dogmu zavrhuju aj jehovisti, ktorí odmietajú predstavu boha Ježiša, ale uznávajú ho ako Bohom vyvoleného, výnimočného človeka; pozri *cirkev*

antiumenie/neumenie - lat. anti – „proti“, umelecká tvorba v programovej opozícii oproti súčasnému umeniu; využíva vedome „neumelecké“ výrazové formy; napr. *dadaizmus, pop-art, arte povera, enviroment, umenie objektu, happening, art brut, performance*